

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monvmenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Paderbornae, 1669

10. Post Vbivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11425

neret, incedunt mæstos lucos visûque ac memoria deformes. Prima Vari castra lato ambitu & dimensis principijs trium legionum manus ostentabant: dein semiruto vallo, humili fossa, accisa iam reliquia confedisse intelligebantur: medio campi albertia ossa, ut fugerant, ut restiterant, disjecta vel aggerata: adjacebant fragmina telorum, equorumq; artus, simul truncis arboris antefixa ora, lucis propinquis barbaræ aræ, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactaverant, & cladis ejus superstites pugnam aut vincula elapsi, hic cedisse legatos, illic raptas aquilas; primum ubi vulnus Varo adaçtum; ubi infelici dextra, & suo ictu mortem invenerit; quo tribunali concionatus Arminius, quot patibula captivis, quæ scrobes; utque signis & aquilis superbe illuserit. Igitur Romanus qui aderat exercitus, sextum post cladis annum, trium legionum ossa, nullo noscente alienas reliquias an suorum humo tegeret, omnes ut conjunctos, ut consanguineos, aucta in hostem ira, mæsti simul ac infensi condebant. Primum exstruendo tumula cespitem Caesar posuit, gratissimo munere in defunctos, & presentibus doloris socius. Dio. lib. 57. At Germanicus expeditione in Germanos propera ad Oceanum usque processit: barbarisque vi devictis ossa eorum, qui cum Varo ceciderant, lecta humavit. Exstru-
Et monumenti inscriptionem, quo nescio auctore, hanc affert Erpoldus Lindenbrogius in comment. de clade Vari-
ana. Ossa. mil. V. & XIX. leg. cum Quinctil. interfect. jussu. Germanici. Imp. huc. collata. quiescunt.

10. POST VBIVS. Gobelinus Persona in cosmodrom. ætat. 6. c. 91. Anno Domini M. CCCC. X. suprascripto inter Dominum VVilhelmum Electum Paderbornensem ex una, & Dominum Fridericum Archiepiscopum Coloniensem, & Adolphum Comitem de Clivis & de Marke parte ex altera, orta sunt guerra gravissima. Vnde Archiepiscopus & Comes valido exercitu conflata
te terram

to terram quandam Domini Electi paludibus & fossatis undique
 tinctam, Delbrugge nominatam, die XIX. mensis Decembris, po-
 tenter intrabant. Villani tamen terra illius eis occurrentes ingres-
 sum illorum per plures horas retardabant: Sed tandem inermes ce-
 dentes armatis in paludes se receperunt. Dominus vero Electus à loco
 ingressus hostium per plusquam sexaginta distans stadia, huius facti
 penitus ignarus, in castro suo (Neuhufio) residebat. Cùmq; flamma
 incendij domorū, perlustrans aëra, sibi indicavit adesse presentiam,
 ipse de exercitus eorum informatus potentia, bellum cum ipsis inire
 primo non præsumpsit. Et licet Archiepiscopus & Comes antedicti,
 in terram illam nocte sequente castra metari decreverant, mulie-
 rum tamen loci illius dispendioso agente ministerio domibus, quas
 pro unius duntaxat noctis commodo, & incendio crastino præsups-
 rant reservare, furtivum per incendium frustrati, subito ipsi, tan-
 quam principes, plus deliciis, quam nocturni frigoris incommodis
 assueti, sub dio noctem ducere sibi grave nimis arbitrantes, terram
 illam pro tunc exire, & ipsius exterminationem crastino reservare,
 seque ad alia loca vicina ditioni suæ subjecta transferre, consilio deli-
 berabant immaturo. Cùmq; viam per quam paulo ante intraverunt,
 progressu festino petiverunt, illam sudibus & fossatis factā prorsus
 in viam, & balistariorum custodia munitā invenerunt: quapropter
 declinantes abinde, locum alium per paludes sibi per viam effecerunt,
 & postquam Archiepiscopus & Comes, cum nonnullis armatis equiti-
 bus, & peditibus suis universis, transiret: villani per paludes discur-
 rentes, viam hanc, de novo factā, occupant, & adversariorum plau-
 stra, sagittas ferentia, cum bombardis, in transitu angusto, fortiter
 evertunt. Nam quidam villani, ipsi quasi quatuor millibus sagittis
 emissis fuerant telis prorsus destituti: unde tunc telis in plaustris ho-
 stium eversis acquisitis, ballistas sursum trahunt, sagittas hinc inde,
 ante & retrò, dirigunt, & adversarios propriis eorum jaculis via sic
 praclusa

præclusa arcent ab accessu. Vnde, nocte superveniente, principes ipsi inopinatis incommodis fatigati, divisim per devia, quasi tota nocte laborantes, recesserunt: signa sua, cum magna parte gentis suæ, in terra illa dolenter relinquendo. Illos igitur qui sic in viti remanebant, villani cæcis ictibus sagittarum tota nocte fatigare non cessabant. His auditis, Dominus Electus suos fideles eadem nocte, prout circumquaque colligebat, & se diluculo cum suis ad terram illam festinanter conferebat. Illucente igitur diei luce hostes hinc inde per ipsius terra devia pererrantes, exitus sui locum undique querunt: nec Dominus Electus, tanquam suorum fidelium adventus spe suspensus opportuni pugnam cum eis subito inire presumpsit, sed ipsis tanquam laqueis suis comprehensis diligentius observatis, quasi fugam simulando, primò divertit ab illis. Illi autem se sic illaqueatos perpendentes, & adversariorum suorum numerum videntes plus & plus augeri, tanquam mortis desperatione, per paludis in via transitum facere tentaverunt: sed pedites Dn. Electi, præsertim ci- ves Paderbornenses, illos inter paludes excipientes fortiter, quibusdam captis, & nonnullis occisis, hunc eorum frustrabantur exeundi conatum. Multi tamen ex eis, priusquam pedites prædicti eos attingerent, cum vexillo Comitum evaserunt. Tandem quasi hora post meridiem transacta secunda, Dn. Electus eos bello constanter aggreditur, & ipsi ex adverso instruentes aciem, equorum cursum calcari- um stimulis excitabant. Sed ipsi, priusquam ferri probaretur acumen, occursum, quem equorum impetu, armorum collisione, & ob- jectu lancearum exhibuerunt terribilem, declinantes in obliquum, subito verterunt in fugam: sicque strati sparsim per agros, & equis, ac cursu devio, & palude devicti, capti sunt armati numero trecenti sexaginta, & inermes propè sexaginta: paucique ex eis vel occisi, vel palude submersi sunt, quorum numerus ad sedecim fuit aestima- tus, & numerus equorum quos victi perdidit ad octingentos equos

equos fuit estimatus: quamvis inter dividendum spolia, nequaquam tot equi producti fuerunt. Sequenti die Electus Dominus a singulis captivis juramento sub certa forma recepto, qui de genere fuerunt militari, unius mensis inducias eis dedit, populares jussit custodia mancipari. Volens tamen cives de Sosato, ceteris popularibus fama celebriores, militarium prerogativa gaudere, eis consimiles inducias dedit, puerisque ministerio cursus equorum deputatis, induciarum tempus ultra tres menses prorogavit. Elapso igitur induciarum mense supradicto, singuli captivi militaris generis, juxta terminum eis constitutum, vi juramenti tacti in captivitatem redierunt. Civis autem de Sosato, armati quippe octoginta octo, & famuli eorum sedecim, a quodam Comitis predicti capitaneo in via, qua ad redeundum in captivitatem tendere videbantur, studiose capti & custodie mancipati, in captivitatem minimè redierunt. An autem civis isti, vel ex eis aliqui, hujus captivitatis, sic ab eorum litis consorte ipsis illata, conscij fuerint consilij, tunc multi dubitabant: de consensu tamen Dominorum suorum predictorum, captivitatem illam prodiisse, multi crediderunt. Tolerabilius tamen nonnullis visum est, factum hoc in illis, quam si factum fuisset in istis, qui de genere militari fuerunt procreati: cum principes regni Teutoniae, more Romanorum antiquorum, qui Marcum Regulum, suis temporibus gloria militari Romanos supergredientem universos, juramenti religione tactum, in captivitatem redire volentem, prohibere reveriti pudendum esse sentiebant, milites suos victos, in fide servanda, usque ad illa tempora non consueverunt impedire. Exacerbatis autem sic, ut praemissum est, Archiepiscopo & Comite predictis guerrarum cursus dirius instauratur, ipsique in quatuor oppidis, videlicet Brilon, Ruden, Geseke, & Lippe in multitudine armatorum praesidia ponunt, quibus Dominus Electus in duobus diocesis suae oppidis fideles suos opponit, & contractis secum in ligam

H

unam

unam Ducibus, Comitibus, nobilibus & Baronibus numero XXI. eis
 potenti manu restitit. Hinc sunt hominum cades, domorum in-
 cendia, praeda multiplices & varij hostiles incursus utrinque. Nun-
 quam tamen Archiepiscopus vel Comes antedicti, post bellum supra-
 dictum, in personis proprijs terram ipsius Domini Electi intrare
 praesumpserunt: sed ipse Dominus Electus sepius in persona propria
 ducens exercitum, terras eorum pradis & incendijs tentavit per va-
 gari, unde oppidum Kalenhart captum ignis incendio dedit. Magnae
 utrobique fiebant expensae, sed quanto magis Domini Archiepisco-
 pus & Comes divitijs abundabant, tanto in eorum praesidijs fiebant
 expensae potiores. Sed Dominus Electus in expensis victualium,
 quas in magna parte ab adversarijs suis potenter extorsit, & dono-
 rum largitione, praesertim in equis militaribus, quorum ultra du-
 centos infra tempus hujusmodi litis largiebatur, tam liberalem se
 exhibuit, quam benignum familiaritatis assatu cunctis se praebuit:
 quod plures militares de partibus exteris fama ejus tracti ad ipsum
 convenerunt. Tandem postquam guerrarum haec tempestas IX. du-
 ravit mensibus, Episcopus Leodiensis ob Archiepiscopi Coloniensis
 favorem Electo Paderb. literas diffidationis direxit. Cujus Domi-
 ni potentia ipsum Electum adversarij sui plurimum terreri aestima-
 bant Archiepiscopus & Comes supradicti, magnoque conflatu exer-
 citu cum quadrigis multis victualibus & armis onustis, tanquam
 terram Electi manu potenti per vasuri, ad praesidiorum suorum loca
 se contulerunt: viros tamen solennes ad certum locum, quasi inter
 ipsa adversa praesidia medium, ipsi, & Dominus Electus ex adver-
 so consimiles illis suos fideles super pace tractanda miserunt. Arbi-
 trabantur enim illi, Dominum Electum exercitus eorum fame ma-
 gnitudine territum, vel saltem in aggressu potenti eorum necessitate
 coactum, pacem ab eis petere, relaxationis sponcione captivorum:
 quod Electus praesentens convocatis amicis, ad numerum penè mille
 lancearum

lancearum armatorum militarium, absque popularibus armatis subditis suis equitibus peditibusque pervenit. Demum verò, multis tractatibus per amicos utriusque partis habitis, sexta die mensis Septembris, illarum guerrarum tempestas per viam compositionis amicabilis ad pacis tranquillitatem est redacta.

ERESBURGVM AD DIMOLAM.

I. ERESBURGVM. Celeberrimus in Francica & Saxonica historia locus, quem Leo III. Pontifex in diplom. dato in *Eresburg*. Astronom. de rebus à Carol. M. gestis apud Reuberum. Annales Francici, & vita Carol. M. à Pithæo edita. Ægil in vita S. Sturmionis. Urspergensis. Poëta anonym. Cranzius. Aimonius. *Eresburg*. *Eresburgum*. *Heresburg*. *Eresberg*. *Heresberg*. alij *Mersburg*. *Mersberg*. *Marsburg*. *Montem Martis*. nominant, & docto commentario Meibomius in *Irminfula Saxonica* illustravit. Etymon nominis quoad posteriorem partem clarum & obvium, prioris obscurum & dubium. Gobelinus Persona natum vult à religione, quod illuc è tota gente Saxonica quotidie sacrificandi, oracula petendi, votique solvendi causa multi confluerent, ut idem sit *ERESBERG*, quod mons venerationis. Idem tamen aliam adfert notionem, ac dictum putat ab Hera, quæ Græcis *Ἥρα*, Latine Juno, priscis Saxonibus culta. Scribit de Germanis Tacit. de morib. German. *in commune Herthum, id est terram matrem, colunt*. Hinc credi potest Heram eandem esse cum Hertho, & nomen dedisse. Meibom. de *Irminful*. c. v. & in notis.

H 2

2. AD